

---

# JELLEN ÉS MŰLT

---

Nyikolaj Buharin

## LENIN POLITIKAI VÉGRENDELETE

LENIN HALÁLÁNAK ÖTÖDIK ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL TARTOTT  
GYÁSZULÉSEN ELHANGZOTT BESZÉD\*

---

Eltársak! A nagy emberek műve – s elhúnyt tanítónk és vezetőnk az egyik legnagyobb ember volt – az eszmék csodálatos tárháza. E tárház remek sokrétűségéből választanunk kell. Korlátoznunk kell témaválasztásunkat, hisz az eszmei örökség gazdagsága kimeríthetetlen és végtelen. Felszólalásom témáját ezért *Lenin politikai végrendeletére* korlátozom, azaz Lenin azon gondolatainak összességére, melyeket legutolsó, legbölcsebb, legmegfontoltabb üzenetként, utolsó, legátgondoltabb irányelvként hagyott ránk. A pártra – melyet Lenin hozott létre, melyet ő vezetett, ő juttatott győzelemre, ő irányított a polgárháború hősieken kemény napjaiban, melyet ő alakított át és vezetett ismét harcba a *nagy gazdasági munkák* korszakában – hagyományozott életművének mélyreható és zseniális tervezetéről fogok beszélni.

A legfontosabb abból, amit Lenin elvtárs örökségként ránk hagyott öt nagyszerű és mélyen szántó cikkében – „Naplójegyzetek”, „Forradalmunkról”, „Hogyan szervezzük át a Munkás-Paraszt Felügyeletet?”, „Inkább kevesebbet, de jobban”, „A szövetkezetekről” – található. A figyelmes olvasó számára nyilvánvaló, hogy nem egyes, különálló cikkek ezek, hanem szerves részei egy

\* A SZKP Központi Bizottságának elméleti és politikai folyóirata, a Kommuniziszt 1988. évi 2. számában (93–102. o.) rövidítések nélkül közli N. I. Buharinak (1888–1938) azt az előadását, amelyet 1929 januárjában, Lenin halálának ötödik évfordulóján tartott, és amelynek szövege 1929-ben a Pravda és a Bednota kiadásában (Moszkva) jelent meg N. I. Buharin: *Polityicseszkoje zavestyanyie Lenyina* címmel.

Mint ismeretes Buharin az októberi forradalom egyik vezéregyénisége volt, Lenin egyik legközelebbi munkatársa, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának rendes tagja, akit Lenin „a párt legnagyobb és legtehetségesebb teoretikusának” tartott, „a párt kedvencének”. A hatalmat magához ragadó Sztálinnak és csoportjának rövid idő alatt sikerült Buharin személyében a „nép legnagyobb ellenségét” láttatnia, majd 1938-ban koholt vádak alapján elítéli és kivégzik. Alig valamivel kivégzésének 50. évfordulója előtt érkezett a hír Moszkvából, hogy az 1938-as ítéletet megemmisítették – Buharint jogilag rehabilitálták, majd néhány nappal az évforduló után visszavették a Pártba, ami egyúttal politikai rehabilitációját is jelenti.

A Kommunizisztban közzétett Buharin-előadás közvetlenül megelőzi, mintegy bejelenti a (túl) régóta várt eseményt. Ebből az alkalomból közöljük – a Kommuniziszt alapján – az előadás teljes szövegének magyar nyelvű fordítását.

nagy egésznek, a lenini stratégia és taktika *nagy tervezetének*; egy pontosan körülhatárolt *perspektíva* alapján létrejött tervezet ez, melyet előre megsejtett a világ forradalmi erőinek zseniális és élesszemű hadvezére.

Nagyon jól tudom, hogy ezeket a cikkeket nemegyszer idézték, hogy csaknem minden egyes mondatukat alaposan tanulmányozták. De máig van egy hiányosság, amit a mai ünnepélyes gyászestén szeretnék megszüntetni. Ez a hiányosság abból áll, hogy – tudomásom szerint – mindeddig nem történt kísérlet e cikkek *kölcsönös összefüggésében* történő elemzésére, egész kommunista tevékenységünk nagy perspektivikus tervének részeként történő értelmezésére.

Hatodik évébe lépve tanítónk kínzó elhunytának, bizonyára felmerülhet a kétely: nem okoskodunk-e mi itt vég nélkül, nem mi magunk kapcsoljuk-e össze az utolsó írásokat mesterséges módon, ezeket a bár zseniális, de csupán különálló észrevételeket? Tulajdonképpen mi a közös egész forradamunk értékelése és aközött, hogyan kell átszervezni a Munkás-Paraszt Felügyeletet? Mindazonáltal maga a cikkek szerzője is bizonyos egységes tervezet kifejezésének tekintette őket.

Éppen a Munkás-Paraszt Felügyeletről szóló cikkben – „csak” „egyedi” kérdésnek tűnhetne itt! – írja Lenin: „Így kapcsolom össze gondolatban munkánk, politikánk, taktikánk, stratégiánk általános tervét az újjászervezett Munkás-Paraszt Felügyelet feladataival.” (401. o.)<sup>\*</sup>

Ha figyelmesen közelítünk Leninnek közvetlenül a halála előtt írott cikkeihez, akkor láthatjuk, hogy azokban benne foglaltatik forradalmunk általános értelmezése is abból a szempontból, hogyan épülhet nálunk a szocializmus, milyen fejlődésünk általános, pontosan körvonalazható vonala; benne foglaltatik a nemzetközi helyzet nagyon mély, bár nagyon rövid elemzése is, akárcsak stratégiánk és taktikánk alapjainak meghatározása; benne foglaltatnak gazdasági építésünk kérdései, a kulturális forradalom, az alapvető osztályviszonyok, az *államapparátus*, a *tömegek megszervezésének* és végül pártunk szervezésének és vezetésének kérdése. Lényegében véve politikánknek nem említhetjük *egyetlen* valamennyire is jelentős kérdését, melynek elemzése ne kapott volna helyet ebben az általános tervezetben, Lenin utolsó irányelveiben. Ezeket a legfontosabb politikai kérdéseket Lenin nem a pillanatnyi, gyorsan változó körülmények szemszögéből fejtette ki: a „nagy politika”, a legszélesebb perspektíva, a legáltalánosabb irányvonalak, fejlődésünk fő vonalai szemszögébe helyezte őket. Elemzése nem egy kis részletkérdés aprólékos vizsgálata, hanem hatalmas vászon, melyre rendkívüli erővel, a legmeggyőzőbb egyszerűséggel és szemléletességgel vetíti ki a történelmi folyamat nehéz léptét. Ebből az elemzésből nagyon fontos következtetésre jut, miközben ezt az elemzést egy másodrangú szervezeti kérdésnek is alárendeli. Lenin tervezetét mint egészet kifejteni – ez az a feladat, melyet ma magam elé tűzök.

<sup>\*</sup> Az idézeteket Vlagyimir Iljics Lenin Összes műveinek 46. kötetéből valók. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1975. A zárójelben feltüntetett számok a kötetnek az idézett szövegrészt tartalmazó oldalaira utalnak.

## I. FORRADALMUNK ÁLTALÁNOS MEGÍTÉLÉSE A SZOCIALISTA ÉPÍTÉS LEHETŐSÉGE SZEMPONTJÁBÓL

Mindenekelőtt azzal a kérdéssel kezdeném, milyen *házánkban forradalmunk általános megítélése a szocialista építés lehetősége szempontjából*. Éppen ezzel foglalkozik a „*Forradalmunkról*” című cikk is. Első (felületes) pillantásra úgy tűnik, hogy ez a cikk esetleges, csaknem recenzió jellegű „megjegyzés”. Ez azonban felháborítóan nem igaz. Gondolatait tekintve e „megjegyzés” „Forradalmunkról” Lenin egyik legeredetibb, legbátrabb műve. Természetesen nem véletlenül ír „forradalmunkról”, nem véletlenül választotta a forradalom teljes megítélésének, lehetőségének témáját. Megsejtette, hogy hazánkban a szocialista építést illetően a legkülönbözőbb kételyek merülhetnek fel; tudta, hogy munkásosztályunk valószínűleg a különféle „támadások” nem egy hullámát kell megélnie azon pártok részéről is, akik hazánkban egykor aktív politikai ellenségként ténykedtek, de utódaik és saját pártunk árulóinak támadásait is. Nagyon jól tudta, hogy az építés különféle nehézségei következtében az ingadozó értelmiség körében újra meg újra felvetődhet a kérdés: megvalósítható-e a szocializmus hazánkban: tudta, hogy a „normális” kapitalista viszonyoknak vannak rejtőzködő csodálói, hogy időről időre előtérbe kerülnek – a régi nemesi címek, a feudális lóistállók, a cári középkor felszámolása, s ugyanakkor a nepmanok jóléte, közelgő győzelme szempontjából – az októberi forradalom óriási előnyeit, jelentőségét megkérdőjelező rágalmak. Nagyon jól tudjuk, hogy ilyen kételyek voltak, imitt-amott vannak, és valószínűleg valameddig *lesznek* is.

Íme, Lenin ezért teszi fel ismételten a „forradalmunkra”, annak *jellegrére*, egészként való *értékelésére* vonatkozó alapvető kérdéseket.

Lenin elvtárs alapkérdése a következő: egyesek azt hangoztatják, hogy a szocializmusnak nem voltak meg az objektív gazdasági és kulturális előfeltételei. Rendben van. De ez még nem oldja meg a problémát. Mit nem értenek meg a pedáns kautskyánusok? Nem értik azt az alapvető dolgot, hogy ha az egyetemes történelem szemszögéből nézve a proletárforradalom megvalósítása érdekében fejlett, rendkívül fejlett gazdasági alappal, a szocializmusba való átmenethez teljes mértékben „elegendő” feltételekkel (bár senki sem tudja, a fejlettség melyik fokán kezdődik ez az elegendő) rendelkező országokra van szükség, akkor *sajátságos* belső és külső körülmények által meghatározott *sajátos kivételek* is létezhetnek. Ezek a sajátos körülmények álltak fenn éppen esztünkben is, hisz a forradalom nálunk összefonódott: először a világháborúval, másodsor a keleti népek százmilliói gigantikus forradalmi megmozdulásának kezdetével; harmadszor az országunkon belüli osztályerők kedvező összekapcsolódásával, azzal, amelyet Marx már a múlt század ötvenes éveiben a legkedvezőbbnek ítelt, azaz: a *paraszháború és a proletárforradalom* egybefonódásával. Ezek a körülmények, ez a sajátosság és eredeti helyzet volt egész forradalmunk alapja. Az a különleges helyzet állt elő, hogy *kezdetben* megteremtettük a „munkás-paraszt” hatalmat, és *azután* a „munkás-paraszt hatalom és a szocialista építés alapján” kell „utolérnünk más népeket”. Ezek a különlegesen merész megfontolások nélkülözhetetlenek voltak Leninnek a jövőbe vezető irányvonal

meghatározásához. Ha nálunk a szocialista forradalom jelentős mértékben az osztályerőknek azon a *sajátos* összefonódásán nyugszik, melyet Marx tanított, akkor a „proletárforradalomnak és a parasztháborúnak ezt az összefonódását” (azaz a munkásosztály és a parasztság szövetségét a munkásosztály vezetésével)<sup>1</sup> meg kell hosszabbítani és meg kell tartani bármi áron; hiszen ha az osztályerőknek ez a kedvező összefonódása *nincs* meg, akkor nálunk a *szocialista* forradalom kifejlődésének egész alapja hiányzott volna.

„Forradalmunkat” ismételten szocialistaként értékelve, „az egészséges kapitalizmushoz”, a burzsoá restaurációhoz való visszatéréssel kokettálók legalapvetőbb érveit megcáfolva, forradalmunkat a maga teljességében jellemezve Lenin a „forradalmunk” *fejlődésének jellegére*, következőképpen *alapjaira, taktikánk irányára* vonatkozó legalapvetőbb kérdéseket is rendkívüli körültekintéssel teszi fel. Előrelátja annak veszélyét, hogy az emberek a forradalmi frázisok mögé rejtőzve nem értik meg a proletariátus hatalomra kerülése után a társadalmi fejlődés minden területén bekövetkező *hatalmas*, döntő és alapvető változásokat.

## II. FEJLŐDÉSÜNK ÁLTALÁNOS IRÁNYA ÉS A POLITIKA ÁLTALÁNOS KONCEPCIÓJA

Innen származik e kérdés ismét csak rendkívül bátor, éles, határozott és különösen energikus megfogalmazása, amellyel Vladimir Iljics „A szövetkezetekről” című remek cikkében foglalkozik.

E cikkében Lenin elvtárs a következőket írja:

„...kénytelenek vagyunk elismerni, hogy a szocializmusra vonatkozó álláspontunk gyökeresen megváltozott.” (374. o.)

Mikor és hol fogalmazódott meg ilyen élesen ez a tézis? Állítom, hogy a legszigorúbb és legszenvedélyesebb politikai eréllyel éppen „A szövetkezetekről” című cikkében.

„...kénytelenek vagyunk elismerni, hogy a szocializmusra vonatkozó álláspontunk gyökeresen megváltozott” – írja Lenin.

„Ez a gyökeres változás abban áll, hogy azelőtt a súlypontot a politikai harcra, a forradalomra, a hatalom meghódítására stb. helyeztük, s arra is kellett helyeznünk. Most viszont a súlypont annyira megváltozik, hogy az áttolódik a békés, szervező, „kulturális” munkára. Hajlandó vagyok azt mondani, hogy a súlypont számunkra a kultúra terjesztésére tolódik át, ha nem kellene számolnunk a nemzetközi viszonyokkal és nem volnánk kötelesek hadállásunkért nemzetközi méretekben harcolni. De ha ezt számításon kívül hagyjuk és a belső gazdasági viszonyokra szorítkozunk, a munka súlypontja nálunk most csakugyan a kultúra terjesztése.” (374. o.)

Ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy itt Lenin tagadja az osztályharcot, mert a

<sup>1</sup> „Németországban minden attól függ majd, hogy lehetséges-e a proletárforradalmat a parasztháborúnak valamiféle második kiadásával támogatni. Akkor remek lesz a dolog.” Marx–Engels Válogatott művei, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1977., III. kötet, 699. o.

„békés szervezeti” „kulturális” munka is az osztályharc *sajátos formája*. Ez azt jelenti, hogy a proletariátus vezeti az *egész* dolgozó népet, hogy egészében véve ő felel az *egész társadalom* fejlődéséért, hogy ő válik az *egész „népgazdaság”* nagy kollektív szervezőjévé, hogy a fejlődés iránya *nem* az alapvető osztályok (a munkásosztály és a parasztság) közötti szakadék mélyülése irányába halad, hogy a dolog egyáltalán *nem* a „harmadik forradalom” felé halad stb.

Magától értetődik, a valóságos élet – a mefisztói aforizmával egyetértve, miszerint: „Az elmélet, barátom, szürke, de az élet örökké zöld fája” – ténylegesen összetettebb: bonyolultabbnak mutatkozhatnak az objektív körülmények is, és taktikánk sem tűnhet egészen ideálisnak. Az osztályharcnak és az osztályharc formáinak ezért valóban lehetnek kiélezett szakaszai, ami a társadalmi osztályok átcsoportosulásával függ össze. Jelenleg az osztályharc kiéleződésének egy ilyen szakaszában élünk, amikor nem mondhatjuk, hogy munkánk (kizárólag) a „kulturtevékenységre korlátozódik”. Természetesen abszolút helytelen lenne, ha figyelmen kívül hagynánk harcunk minden egyes szakaszának sajátos vonásait. Ugyanakkor Leninnek fejlődésünk jellegéről kifejtett fő tételei mélységesen igazak maradnak. *És ez kell hogy maradjon az elméleti alap nagy taktikai utunk meghatározásakor.*

### III. A NEMZETKÖZI HELYZET ÉS MEGÍTÉLÉSE

Politikai végrendeletében Lenin korántsem szorítkozik ezekre az általános kérdésekre: az általánostól az egyeshez, a mind konkrétabbhoz közelít, s meseri módon fest mind élőbb és ragyogóbb színeket, vet fel mind időszerűbb problémákat. Lenin nemzetközi forradalmár volt, kiváló marxista teoretikus, és magától értetődően tisztában volt vele, hogy a legnagyobb nehézségek, a legalattomosabb fenyegetések és veszélyek *nemzetközi helyzetünkkel* függnek össze. Néha elfelejtjük, mit írt Lenin a politikai végrendeletében nemzetközi helyzetünkről, pedig ott olyan elemzést adott, amelyet kevés kivétellel igazolt a világesemények menete. Egy ponton az élet lényeges korrekciót hozott, azon a ponton, amelyet elsőnek említék. Lenin elvtárs így ábrázolta a nemzetközi helyzetet: 1. Nyugat-Európában megosztottak az imperialista államok: Németország a földön fekszik, a győztes országok tépdesik, és nem engedik, hogy felemelkedjen. Ez a pont jelentős mértékben „törölve van”: Németország, mint ismeretes, az éltető amerikai aranyeső hatására talpra állt, bár roppant nagy nehézségekkel küszködik. 2. Másrészt, elemzi a helyzetet Lenin, a győztesek, vagyis Franciaország, Anglia, az Egyesült Államok, Japán, győzelmeik alapján megszilárdíthatják hatalmukat, engedményeket tehetnek a munkásosztálynak, ami „ezekben az országokban késlelteti a forradalmi mozgalmat, és a ‚társadalmi béke’ valamiféle látszatát hozza létre”. Ez a megfogalmazás pontos, helyes és kellőképp óvatos. 3. Ugyanakkor érlelődik a forradalmi munkásmozgalom a keleti országokban (India, Kína stb.) – az emberiség többsége besodródik a forradalmi forgatagba. 4. Érlelődnek a külső konfliktusok, mint Lenin írja, „a Nyugat sikeres imperialista államai és a Kelet sikeres imperialista államai” között. 5. Érlelődnek az ellentmondások és a konfliktusok az ellen-

forradalmár imperialisták és a keleti nemzeti felszabadító mozgalom között, amelynek anyagi erői még csekélyek. 6. Érlelődik a konfliktus az imperializmus és a szovjetek országa között.

Amikor Vlagyimir Iljics e sorokat írta, nem vetettük fel a kapitalizmus stabilizációjának kérdését – nem volt minősítése ennek a stabilizációnak. Lenin pedig lényegében véve elvégezte annak az elemzésnek a javát, amelyhez mi roppant munkával csak az azóta eltelt évek folyamán jutottunk el. Lenin egy cseppet sem félt attól, hogy opportunizmussal vagy valami hasonló halálos bűnnel gyanúsítják meg, és azt írta, hogy a győztes imperialista államok „sikersek” lesznek, virágozni fognak; másrészt viszont jelezte azokat az *ellentmondásokat*, amelyeket a kapitalista stabilizáció hoz magával. És ami különösen érdekes, Lenin közvetlenül összekapcsolta a következő forradalom kirobbanását egy *bekövetkező háborúval*.

Ami a nagy *népi mozgalmakat* illeti, azokat ő elsősorban Keleten várta, ott látta ő a forradalmi helyzetet, a nagy néptömegek közvetlen forradalmi kirobbanásának lehetőségét. Nem igazolta-e teljes mértékben a történelem ezt az előrelátását?

#### IV. STRATÉGIÁNK ÉS TAKTIKÁNK ALAPELVEI A NEMZETKÖZI HELYZET SZEMSZÖGÉBŐL

A nemzetközi helyzet elemzése során Lenin meghatározta stratégiánk és taktikánk alapelveit is.

Nemzetközi helyzetünket Lenin elsősorban a *háborús veszély* szemszögéből vizsgálta. Kétségtelenül ezt tekintette *alapvetőnek*.

*Hogyan* is vetette fel ezt a kérdést? *Hogyan* is fogalmazta meg?

„Milyen taktikát ír elő ez a helyzet országunk számára?” (400. o.)

„Megmenekülhetünk-e attól, hogy a jövőben összeütközésbe kerüljünk ezekkel az imperialista államokkal?”

„Milyen taktikát kell követnünk, hogy megakadályozzuk a nyugat-európai ellenforradalmi államokat abban, hogy eltiporjanak bennünket?” (401. o.)

Aki tudja, hogy Lenin mennyire pontosan fogalmazott, aki tudja, hogy Lenin mennyire megfontoltan használt „nagy” szavakat, és aki figyelembe veszi, hogy a *politikai végrendeletéről* van szó, az kiolvashatja ezekből a kérdésfeltevésekből (a komoly gondolkodónak és bölcs stratégának) az egész szocialista építés, az egész forradalom sorsáért való mélyszéges aggodalmát. Lenin egyáltalán nem volt „hurrá-hazafi”. Komolyan számolt az ellenség hatalmas erőivel. *Nyíltan* szólt gyengeségeinkről is, azok leküzdésére szólítva fel a *tömegeket*. Mindenekelőtt az *alacsony munkatermelékenységre* mutatott rá. Kiemelte, hogy az imperialistáknak nem sikerült ugyan megdönteniük a szovjet államot, de sikerült szétrombolniuk, sikerült fejlődése elé akadályokat gördíteniük, sikerült megfékezniük ezt a fejlődést, ami azt jelenti, hogy sikerült céljukat félig elérniük („félig megoldott feladat”).

El kell ismernünk, hogy bár a gazdasági és kulturális fejlődés terén nagyot léptünk előre, de ugyanakkor *félig blokádnál* élünk. Ami pedig az „alacsony

munkatermelékenységet” illeti, bár hatalmas lépéseket tettünk előre, Nyugat-Európához és Amerikához viszonyítva még mindig a fejlődés rendkívül alacsony, félig barbár fokán állunk.

De milyen válaszokat is adott ezekre a kérdésekre maga Lenin? Rendkívül óvatosan fogalmazta meg válaszait. Azt mondta: gigantikus harcunk *végső* kimenetelének kérdése „sok – előre nem látható – körülménytől” függ. Győzelmünk *végső soron a tömegek* óriási erején alapszik. Az emberiség nagy többsége (Szovjetunió, India, Kína stb.) dönti el a harc kimenetelét. De ez a kimenetel meghatározott taktikát feltételez.

Tehát: „Milyen taktikát ír elő ez a helyzet számunkra? Nyilvánvalóan a következő: a lehető legnagyobb óvatosságot kell tanúsítanunk, hogy munkáshatalmunkat fenntartsuk, hogy a kis- és törpeparasztságot továbbra is a munkáshatalom hatáskörében és vezetése alatt tartsuk.” (399. o.)

Ily módon, mikor Lenin azt a kérdést veti fel, hogy mi az *alapvető belső biztosítéka* az imperialisták támadásával szembeni harcnak, mi az a nélkülözhetetlen *fő taktikai elv*, amely a proletárforradalmat győzelemre vezetné a nyugat-európai ellenforradalmi kormányok ellen vívott harcban, akkor azt válaszolja: *a legnagyobb óvatosságot kell tanúsítani a munkáshatalomnak a parasztsághoz fűződő viszonyát illető politikai kérdésekben*. Másutt e cikkben világosan, pontosan, kevés szóval – röviden, de annál velősebben – fogalmazta meg:

„A következő taktikát kell követnünk, illetve megmentésünk érdekében a következő politikát kell folytatnunk.

Igyekezzünk felépíteni olyan államot, amelyben a munkások megőrzik a vezetést a parasztok fölött, megőrzik a parasztok bizalmát, s a legnagyobb takarékossgal a pazarlásnak még a nyomait is kiirtják társadalmi viszonyainkból.

Államapparátusunkat a legnagyobb takarékossgára kell rászorítanunk.” (401. o.)

Első pillanatra mintha ez kevés lenne „megmentésünk érdekében” a nyugat-európai kapitalista államok támadása esetén. A továbbiakban viszont ezekből az úgymond „szegényes” irányelvekből a mind konkrétabb útmutatások minden irányba kiterjedő gazdag láncolatát bontakoztatja ki, miközben egyik láncszem a másikhoz kapcsolódik és a forradalmi harc, a forradalmi építés egész összetett, eleven gyakorlata tárul fel. A gondolat, melyet Lenin hangsúlyozottan aláhúzott azzal, hogy ízeire szedte, mintha túlságosan egyszerű lenne: vezető szerep a parasztság felett, „a legnagyobb óvatosság”, a parasztság bizalma, az apparátus minimálisra csökkentése – ez mintha túlságosan kevés lenne, ez mintha túlságosan egyszerű lenne.

De kétféle egyszerűség létezik: van olyan egyszerűség”, mely „rosszabb a tolvajlásnál” és van *zseniális* egyszerűség, olyan egyszerűség, amely a tárgykör legmélyebb megértésének és a tárgykör legmélyebb ismeretének az eredménye. A művészi alkotás terén Lev Tolsztoj volt ilyen zseniálisan egyszerű, a politika terén pedig Lenin.

Ebből következik – mint már említettem –, hogy Lenin a katonai összetűzést előbb-utóbb elkerülhetetlennek tartotta, és hangoztatta, hogy forradalmunk csak akkor kerül ki belőle győzedelmesen, ha a parasztok bíznak a munkáshatalomban. Lenin végrendelete szerint ez *döntő követelmény*, amely nél-

kül az egész forradalom nem létezhet. Ez a maga részéről gazdálkodásunkban a legnagyobb takarékoságot tételezi fel. Miért? Itt Lenin feltárja a jelszavak egész belső gazdagságát: a „legnagyobb takarékoság” gondolata jóval mélyebbnek bizonyul, mint az első látásra tűnik.

## V. A GAZDASÁGPOLITIKA ALAPELVE

Lenin az „Inkább kevesebbet, de jobban” című ismert cikkében két irányban fejt ki gondolatait – egyik irány a munkás-paraszt szövetség alapelve, a másik a takarékoság alapelvével függ össze. Ez az iparosítás és a falu szövetkeztetésének tervezete. Azután a megállapítás után, hogy meg kell őriznünk a parasztok bizalmát, társadalmi viszonyainkból minden pazarlást ki kell irtani, az államapparátust a minimumra kell csökkenteni, Lenin a következő kérdést teszi fel: de „nem lesz-e ez a paraszti korlátoltság birodalma?” (401. o.)

Lenin jól ismerte embereinket, nagyon jól tudta, hogy érik olyanféle támadások, hogy „a paraszti korlátoltság birodalmát” hirdeti, hogy túl sokat beszél a parasztságról stb. Lenin erre így válaszol:

„Nem. Ha biztosítjuk a munkásosztály vezetését a parasztság fölött, akkor az államháztartásunkban érvényesített nagy és lehető legnagyobb takarékosággal elérhetjük azt, hogy még a legkisebb megtakarítást is félre tudjuk tenni gépi nagyiparunk fejlesztésére, a villamosítás és a tőzegtermelés fejlesztésére, a Volhov-erőmű építésének befejezésére stb.

Ebbe és csakis ebbe vessük reménységünket.”(401. o.)

„S ekkor nem egy kisparaszti ország színvonalán, nem ennek az általános korlátozottságnak a színvonalán tudjuk majd tartani magunkat, hanem olyan színvonalon, amely feltartóztathatatlanul egyre magasabbra emelkedik, a gépi nagyipar felé.” (402. o.)

Miben van itt a kérdés „veleje”? Hol itt a különösen mély politikai gondolat? Mi az a különös, ami a lenini irányvételt minden mástól elkülöníti? Elsősorban az, hogy tervezete a munkás-paraszt szövetségen és a „legnagyobb óvatosság”-on alapul, s e pontban – az óvatosság kérdésében – élesen elválasztódik a lenini „föld” a Trockista „ég”-től; másodsorban az, hogy pontosan körvonalazott választ ad, *min* kell alapulnia az ország iparosítása ügyének, hol vannak *azoknak az anyagi póteszközöknek a forrásai*, melyeket növekvő mértékben az ország iparosításának ügyére kell fordítanunk. Ezek a források különbözőek lehetnek. Ilyen forrás lehet a meglévő *tartalékok felhasználása* (növekvő passzív mérleg), ilyen lehet – inflációt és áruhiányt kockáztatva – a papírpénz kibocsátása; és ilyen lehet a parasztság újabb megadóztatása. De mindez nem egészséges alapja az iparosításnak. Mindez nem szilárd, nem biztos; mindez a parasztsággal való szakítással fenyegethet. Lenin más forrásokra mutat rá. Ezek a források mindenekelőtt az *összes nem kifizetődő kiadások maximális csökkentésében*, (melyek nálunk valóban óriásiak) a minőségi mutatók növelésében, mindenekelőtt pedig a *nemzeti munkatermelékenység növelésében* keresendők. Ne a pénzkibocsátás, ne az (arany-, áru-, valuta-) készletek felélése, ne a parasztok újabb megadóztatása legyen a forrás, hanem a *nemzeti munkater-*



*melékenységi minőségi növelése és a nem kifizetődő kiadások elleni döntő harc legyen a felhalmozás fő forrása.* Íme a biztos irányelv, a biztos politikai vonal, melynek bölcsessége abban rejlik, hogy az egyetlen irányvonal, melyen a gazdasági építés, a szocialista felhalmozás stb. ügye mind *gazdasági*, mind pedig *társadalmi és osztályszempontból* valódi, erős, egészséges alapra támaszkodhat. Az iparosítás irányvonala, a felhalmozás forrásainak kérdésére adott válasz, az az irányelv, hogy az iparosítási politika *nemhogy felbomlasztaná, hanem fordítva, szorosabbra fonná a parasztsággal való szövetséget*, és az iparosításnak mint döntő kérdésnek az általános megítélése („Ebbe és csakis ebbe vessük reménységünket” - írta Lenin a *gépi nagyiparról*) – ezek azok az irányelvek, melyek Leninnél az egész társadalmi-gazdasági helyzetből, és a nemzetközi helyzet elemzéséből következnek.

Konkretizálva azt a kérdést, hogy *milyen szervezeti alapon* kell létrejönnie a feltörő nagyipar és a kis- illetve törpeparaszti gazdaság szövetségének, Lenin kifejti „szövetkezeti terv”-ét, a „szövetkezeti fordulat” révén megvalósuló szövetkezeti tervezetét. *Miért* a szövetkezeti mozgalmon keresztül kell megvalósulnia az összefogásnak? Azért, mert – ahogyan Lenin nagyon óvatosan kifejezi magát – ez átmeneti forma, mert a „szövetkezet az új rendre való áttérésnek a lehető *legegyszerűbb, legkönnyebb és a parasztok számára legértelmezhetőbb útja*”, melyben a lakosság a szövetkezeti mozgalom segítségével, *rendelkezve a saját nyereségével* tart a szocializmus felé.

A munkás-paraszt szövetség kérdését (gazdasági, társadalmi és osztályszempontból) természetesen különbözőképpen lehet felvetni. Felvethetjük úgy, hogy a *munkásosztály* fogja a szocializmust építeni, a parasztság semmiféle szocializmust nem épít, miként a kispolgárság (a tulajdonosok) sem, amely *semmilyen feltételek mellett sem* képes e téren semmire. Lenin *nem így* vetette fel az kérdést. Kiemelve, hogy a szövetkezeti mozgalom a parasztság bevonásának legegyszerűbb és legkönnyebb eszköze, így folytatja:

„Más dolog ábrándokat szőni mindenféle munkásegyesülésekről, hogy azok révén építsük fel a szocializmust, s megint más dolog megtanulni, hogyan építsük a gyakorlatban ezt a szocializmust úgy, hogy *minden* kisparaszt részt vehessen ebben az építésben. Éppen erre a fokra jutottunk most el. S kétségtelen, hogy miután elértük, túlon túl kevésbé vesszük igénybe.” (369. o.)

Ez utóbbi ma is így van.

Mindenki számára ismeretes, miként értékelte Lenin a szövetkezeti mozgalmat általában; azt mondta, hogy a lakosság általános jellegű szövetkezetbe tömörítése a mi körülményeink között maga a szocializmus és hogy nekünk „csak” erre van szükségünk.

„Semmi más bölcsességre nincs most szükségünk ahhoz, hogy áttérjünk a szocializmusra. De ahhoz, hogy ezt a „csak”-ot megvalósítsuk, egész forradalomra, a nagy néptömegek kulturális fejlődésének egész időszakára van szükség. Irányelvünk ezért ez legyen: minél kevesebb okoskodást, minél kevesebb csűrést-csavarást. A NEP ebből a szempontból haladás abban a tekintetben, hogy a legegyszerűbb paraszt színvonalához alkalmazkodik, hogy semmi magasabb követelményt nem támaszt vele szemben.” (371. o.)

Amikor mi most a parasztsággal kapcsolatos új nehézségek egész sorával

találjuk magunkat szembe, akkor egyáltalán nem árt emlékeznünk erre a nagyon egyszerű és ugyanakkor nagyon bölcs szabályra. *A parasztot be kell vonnunk, mégpedig okoskodás nélkül, a legegyszerűbb módon kell megközelítenünk, mellőzve mindenféle csűrést-csavarást.* A szövetkezetesítési terv megvalósítása érdekében *kulturális forradalomra* van szükség, mert az általános szövetkezetesítés megvalósítása érdekében elsősorban az kell, hogy a szövetkezeti dolgozók *civilizáltan kereskedjenek.* Szövetkezeti dolgozónk – írta szó szerint Lenin – „...jelenleg ázsiai módon kereskedik, de ahhoz, hogy kereskedővé váljon, európai módon kell kereskednie.” (372. o.)

Tehát alapvető fontosságú, hogy *egyszerű és a paraszt számára érthető módszerekből kell kiindulni: „ügyünket” összhangba kell hozni a paraszt egyéni érdekeivel.* Más helyen, ugyanebben a cikkben Lenin rendkívül kiélezi a kérdést: a NEP-ben megtalálhatjuk – írja Lenin – a magánérdeknek, a magánkereskedelmi érdeknek és ez utóbbi állami felügyeletének és ellenőrzésének olyan fokú egyesítését, a magánérdek, a magánkereskedelmi érdek olyan fokú alárendelését a közérdeknek, amely azelőtt sok-sok szocialistának nagy fejtörést okozott.” (369. o.) Lenin azt tanította: a parasztot támogatnunk kell, hogy saját hasznát meglegelje, s ezen az alapon a szövetkezeti fordulat, a szövetkezeti mozgalom segítségével kell elvezetni a szocializmushoz. Annak érdekében pedig, hogy a szövetkezeti mozgalom a szocializmushoz vezessen, *civilizált szövetkezetesítésre* van szükség, ami viszont *európai, nem pedig ázsiai* kereskedelmet követel.

## VI. A FŐ OSZTÁLYVISZONYOK KÉRDÉSEI

Lenin egyik gazdasági kérdést sem valamiféle osztálytól független gazdaságtan szemszögéből közelítette meg: bármely nagy kérdést a nemzetközi helyzet és a hazánkban folyó osztályharc két pólusa közé helyezte. Gazdaságtana együtt fejlődött társadalmunk osztályszerkezetének folytonos mozgásával, változásával. Nálunk a SZOCIALIZMUS építésének *döntő garanciája az osztályerők legkedvezőbb egyesítésének a biztosítása (amely garantálná számunkra a szocializmus építésének további lehetőségét), valamint a „proletárforradalom” és a „parasztháború” összefonódásának új – ezúttal „építő” – formában való biztosítása.* Ez a FŐ. Ez az, amire Marx rámutatott, ez az, ami a lasalle-i tradíciók, a különféle kautskyánusok, mensevikek stb. ellenében a *marxista eszmék* folytatása. A munkások és a parasztok erősebb szövetségét a nehéz, bonyolult nemzetközi helyzet teszi különösen szükségessé. Leninnek ez a központi gondolata még egy dologgal függ össze, melyet egyikünk sem hagyhat, *egy pillanatra sem,* figyelmen kívül. Mindannyian tudjuk, hogy miről van szó, de kötelességemnek érzem, hogy ismételten kitérjek rá:

„Természetesen Szovjet Köztársaságunkban a társadalmi rend két osztály – a munkásosztály és a parasztság – együttműködésén alapszik, amelyhez most bizonyos feltételek mellett odaengedtük a „nepmanokat”, vagyis a burzsoáziát is. Ha e két osztály között komoly osztálynézeteltérések támadnak, akkor elkerülhetetlen lesz a szakadás, de a mi társadalmi rendünk nem rejti magában

szükségképpen ilyen szakadás magvát, s Központi Bizottságunknak és Központi Ellenőrző Bizottságunknak, valamint egész pártunknak legfőbb feladata az, hogy figyelemmel kísérje azokat a körülményeket, amelyek szakadásra vezethetnek, és elébe vágva ezeknek, mert köztársaságunk sorsa végeredményben attól függ majd, hogy együtt fog-e haladni a parasztság tömege a munkásosztállyal, hű marad-e a vele kötött szövetséghez, vagy engedi, hogy a „nepman”, azaz az új burzsoázia, közte és a munkások között meghasonlást idézzon elő, elszakítva a munkásoktól. Minél világosabban látjuk magunk előtt ezt a kétféle kimenetelt, minél világosabban érti meg ezt minden munkásunk és parasztunk, annál nagyobb az eshetősége annak, hogy a szakadást, amely a Szovjet Köztársaságra nézve végzetes lenne, sikerül elkerülnünk. (385. o.)

Felhívom a figyelmet néhány, a marxisták számára „hajmeresztő” dologra. Mindenki számára ismeretes, hogy a munkásosztály nem azonos a parasztsággal. A parasztság, főleg a kis- és törpeparasztság tulajdonképpen a falusi burzsoázia (Lenin ezekben a cikkekben kulákokat nem említ). Mindenki tudja, hogy ha két osztály létezik, akkor e két osztály között *osztályellentétek vannak*, Lenin viszont úgy fogalmazott, hogy ha *komoly osztályellenzeteltérések* merülnek fel ezek között az osztályok között, akkor a szakítás elkerülhetetlen és elkerülhetetlen a Szovjet Köztársaság bukása is. Miért? Eltért Lenin a marxizmustól, vagy nem tekinti többé a parasztságot külön osztálynak? Ez a „tette” teljesen érthetetlen, ha közönséges, leegyszerűsített, antileninista szemszögből nézzük, ha nem értjük meg az eredeti „szovjet” fejlődés valódi dialektikáját. A munkásosztálynak most az a feladata, hogy fokozatosan *átformálja a parasztságot*, „saját arcára és képmására” formálja át, hogy ne különbözzön tőle, és hogy összeforrjon a tömegekkel, hogy vezesse őket. A kapitalista társadalomban egészen más a proletariátus és a parasztság viszonya. Vörös Hadseregünk – melynek főként parasztok a tagjai – a parasztok átalakításának hatalma kultúrgepezete, melyből új lelkületű parasztok kerülnek ki.

Leninnek tökéletesen igaza van: e két osztály szakítása *komoly osztályellentétek* megjelenése esetén következne be, s megsemmisítené egyik osztálynak a másikba való átalakulási folyamatát, ami a *Szovjet Köztársaság bukását jelentené*. Ezért teljesen érthető, hogy Lenin minden esetben a munkásosztály és a parasztság viszonyának szemszögéből alakította ki álláspontját. Ebből ered fő irányelve is: *egész pártunknak, minden egyes szervének FŐ feladata abban áll, hogy figyelje, mi vezethet szakításhoz, és idejében észrevéve a veszélyt, szüntesse azt meg*.

## VII. A KULTURÁLIS ÉPÍTÉS KÉRDÉSEI

Tehát: iparosítás plusz szövetkezetek. De a szövetkezetek megalakításának előfeltétele a kulturális forradalom. Amikor Lenin kiadja a kulturális forradalom jelszavát, korántsem elégszik meg a csupasz jelszóval. Kibontja a jelszó konkrét tartalmát, megmondja, mit kell *tenni*, mire kell a *fő* figyelmet fordítani, hol van itt a „mag”. Ezzel a kérdéssel külön foglalkozik *Naplójegyzetek* című cikke. Lenin ezt a kérdést is a munkásosztály és a parasztság közti viszony

szempontjából teszi fel: „A fő politikai kérdés itt a városnak a faluhoz való viszonya – s ez a kérdés egész forradalmunk szempontjából döntő jelentőségű.” Az *általános* koncepció világos. Nem tesszük meg azt, ami a „legfőbb”: *nem emeltük a néptanítót az öt megillető magas szintre*. Ez az egyik irányelv. És Lenin rögtön továbbmegy: szemügyre veszi állami költségvetésünk szerkezetét, és azt mondja: ha kulturális forradalmat akartok, az én irányelvem ez: *egész állami költségvetésünket az elemi népoktatás szükségleteinek kielégítése irányába kell téríteni*. Lenin tehát nem csak meghirdette a kulturális forradalom jelszavát: rögtön leszűrte belőle a gyakorlati útmutatásokat, mégpedig igen nagy léptékű útmutatásokat. Senki sem mondja, hogy ezt rögtön vagy akár az idén végre lehet hajtani, de az irányelv merész, forradalmi, mélységesen helyes. Mit is jelent ez valójában: társadalmi viszonyainkból számúznunk kell minden mértéktelenséget, mindenféle úri passziót, mindent ami fölösleges; az állami költségvetést az elemi népoktatás szükségleteinek kielégítése irányába kell téríteni, a néptanítót az öt megillető szintre kell emelni. Ez persze egész „forradalom”. Ezt a forradalmat végre *lehet* hajtani, de vele szemben ott áll a szokások, az élet, az előítéletek, a bürokratikus begyepesedtség spontán ereje, az uraságok majmolása.

Lenin nem félt kimondani, hogy „hivatalos költségvetésünkön, illetve hivatalos kapcsolatainkon kívül úgyszólván semmit sem teszünk a falu érdekében. „És a kulturális forradalom feladataiból kiindulva indítványozza olyan *munkás-tömegszervezetek* alakítását, amelyek eljutnak a faluba, felveti a patronáló egyesületek kérdését, s megfogalmazza azt a kifejezést, hogy az élenjáró munkásoknak el kell vinniük a kommunizmust a faluba. De Lenin elvtárs rögtön ki is bontja ennek a fogalomnak a tartalmát, mert tudja, mennyire szeretik nálunk a frázist és a csinnadrattát tettek helyett. Megmagyarázza gondolatát:

Nem „egyszerre tisztára kommunista és szűk értelemben vett kommunista eszméket kell falura vinnünk. Mindaddig, amíg a falun nincs meg nálunk a kommunizmus anyagi alapja, ez, mondhatnám, káros, mondhatnám, végzetes lenne a kommunizmusra nézve.

Nem. Azzal kell kezdenünk, hogy megteremtjük az érintkezést a város és a falu között, egyáltalán nem tűzve magunk elé eleve azt a célt, hogy a faluba bepalántáljuk a kommunizmust. Ez a cél nem időszerű. Az ilyen cél kitűzése haszon helyett csak kárt okozna az ügynek.”

*Ez annak a szervezőnek a bölcsessége, aki nem ifjak sejtjét szervezi szovjet alkalmazottakból, hanem tíz- és százmilliókat szervez, és tudja, hogyan kell szót érteni e tízmilliókkal.* És amikor rátér arra, hogy a falu és a város közti kapcsolatnak milyen formái legyenek (patronálás stb.), nem mulasztja el az intő szót: ne csináljátok ezt bürokratikusán, és megfogalmazza a jelszót, hogy *különböző munkásegységeket kell alakítani, mindenképpen ügyelve arra, hogy el ne bürokratizálódjanak.*

Igy teszi fel Lenin a kulturális forradalom és külön a falu kérdését, és egyébként jellemző, milyen fontosnak tartotta Lenin ezt a munkát. „A szövetkezekről” című cikkben ezt mondja: két fő feladatunk van: 1. az államapparátus átalakítása; 2. kulturális munka a parasztság érdekében. Ezt a parasztság kö-

rében végzendő kulturális munkát más helyen *világtörténelmi kulturális feladatként* értékeli.

Látják tehát, milyen nagy ívű tervet vázol Lenin a kulturális munkát illetően, és milyen szorosan összefügg, mennyire, azt lehet mondani „össze van illesztve” ez a terv többi tételével: a szövetkezeti szervezetről, az ország iparosításáról, a nemzetközi kapitalizmus elleni harcról stb. szóló tétéleivel.

## VIII. AZ ÁLLAMAPPARÁTUS, VALAMINT AZ ÁLLAMI ÉS PÁRTIRÁNYÍTÁS KÉRDÉSEI

Lenin itt érkezik el oda, hogy a kulturális forradalom egyik legnagyobb fontosságú összetevője, a szocialista felhalmozásnak és a tömegek építésbe való bevonásának egyik leghatásosabb eszköze – márpedig minden kisparasztnak építenie kell a szocializmust! – az államapparátusnak és a vezetés minőségének az állapota.

Ezt a kérdést két cikkben fejtegeti: „Hogyan szervezzük át a Munkás-Paraszt Felügyeletet?” és „Inkább kevesebbet, de jobban”. Leninnek már a megközelítése is érdekes:

„Idejében kapjunk észbe. Hasson át bennünket üdvös bizalmatlanság az elhamarkodottan gyors haladással, mindenféle dicsekvéssel stb. szemben. Gondolkozzunk azoknak a lépéseknek az ellenőrzésén, amelyeket óránként meghirdetünk, percenként megteszünk előre, hogy azután másodpercenként bizonyítsuk róluk, hogy nem szilárdak, nem tartósak és érthetetlenek. Mi sem lenne ártalmasabb ilyen dolgokban, mint a sietség.” (388. o.)

Kiindulva ebből az alaptételből, amely „szilárdságot”, „tartósságot”, „érthetőséget” – vagyis meglehetősen egyszerű dolgokat – feltételez, Lenin rátér apparátusunk kérdésére.

Őnök emlékeznek rá, milyen feltételeket szabott Lenin az apparátus kérdésével kapcsolatban: *takarékosságra* van szükség, mert csak így lehet végrehajtani az iparosítást. Egyszerűsítésre van szükség, mert csak így tudjuk *bevonn*i a tömegeket. Minden területen emelni kell a *munka termelékenységét*. Az államapparátus kérdése tehát – ha a tömegek bevonását, a takarékosságot, a munka termelékenységét nézzük – összefügg minden kérdéssel. Az államapparátus kérdésében mint valami fókuszban összefonódik minden kérdés – a gazdasági kérdésektől a kulturális kérdésekig.

És ez érthető. Végül is az államapparátus az az eszköz, az a gépezet, amelynek révén pártunk – a proletariátus győzelmes vezetője – irányítja egész politikáját; végső fokon, ha perspektíva szempontjából nézzük a dolgot, államapparátusunk az a szervezet, amelynek később – átfogva a milliókat, egytől egyig az összes dolgozókat – bizonyos szakaszoknak kell lennie, amikor áttérünk a kommunaállamra, amelytől még sajnos nagyon-nagyon messze vagyunk. Lenin tehát felteszi a kérdést: ha így áll az államapparátus kérdése, akkor mivel javítsuk, hová forduljunk, milyen eszközöket kell megragadnunk? És nagyszerű választ ad. Azt mondja: a diktatúra legmélyebb forrásához kell fordulnunk, ez a legmélyebb forrás pedig – az „élenjáró munkások”.

Tehát először, az *élenjáró munkásokhoz* kell fordulnunk, másodsor pedig „a valóban felvilágosult elemekhez” országunkban. Gondoskodni kell arról, hogy a Munkás-Paraszt Felügyeletbe összpontosítsuk mindazt, „ami társadalmi rendünkben valóban a legjobb”, „a mai igényekhez valóban megfelelő minőségű emberanyagot”, vagyis olyat, amely „a legjobb nyugat-európai mintákkal is felveheti a versenyt”.

Ilyen szempontból kell tisztítani az államapparátust.

A „valóban felvilágosult elemeknek” a következő tulajdonságokkal kell rendelkezniük: először, semmit sem hisznek el pusztá szóra; másodsor, egyetlen szót sem ejtenek ki lelkiismeretükkel ellentétben (a lelkiismeret nem veszti érvényét, mint egyesek vélik, a politikában); harmadsor, nem félnek beismerni semmilyen nehézséget sem; és negyedsor, mernek minden eszközzel harcolni a komolyan maguk elé tűzött cél eléréséért.

Ilyen követelményeket támasztott Lenin ezekkel az emberekkel szemben.

De ez kevés. Az államapparátus megújítása érdekében – a Munkás-Paraszt Felügyelet és a Központi Ellenőrző Bizottság összevonásakor – Lenin külön „vizsga” bevezetését javasolta (a Munkás-Paraszt Felügyelet tisztviselői tagjelöltjeinek vizsgáját, a Központi Ellenőrző Bizottság tagjelöltjeinek *vizsgáját*). Ezek a vizsgák ellenőriznék, mit tud a jelölt államapparátusunk felépítéséről, mit annak az ágazati szervezetnek elméleti ismereteiből, melyben dolgozni kíván stb.

Hogy a Munkás-Paraszt Felügyelet ilyen elsőrendű, ésszerűen használható akkumulátor legyen az szükséges, hogy az összes népbiztosságot szolgáló eszközé váljon, hogy a munkaszervezet átalakításának, a munkatermelékenység fokozásának eszközévé váljon. De miért javasolta Lenin – miként minden tervezettel összefonódik – a Központi Ellenőrző Bizottsággal való egyesítést? Ez elvtársak, egyszerűvé és érthetővé válik, ha figyelmesen tanulmányozzuk Lenin tervezetét. Lenin tervének két fő tengelye van: először – jobb munka, takarékoság, iparosítás, a munka termelékenységének emelése, a minőségi mutatók javítása; másodsor – helyes viszony a munkásosztály és a parasztság között, és gondoskodás arról, hogy e két osztály között ne kezdődjön szakadás pártunk révén, a pártunkban bekövetkező szakadás révén. Ezért javasolja Lenin a Munkás-Paraszt Felügyelet és a Központi Ellenőrző Bizottság egyesítését, hogy megalakuljon ez a két részből álló egységes test, amelynek figyelnie kell a két legfőbb feladatra, s amely az ország legjobb elemeiből áll. Ily módon ez a szervezeti terv – a nemzetközi politikától kezdődően – összefüggésben van az előzőekkel. És végül ugyanebben a szellemben fogalmazódnak meg a megfelelő követelmények a *tömegek vonatkozásában*. Ezeket a követelményeket Lenin rendkívül tömören, de igen kifejezően összefoglalta: „*a valóságos tömegek valóságos részvétele*”. Mert lehet összegyűjteni egy csomó embert, de ez nem lesz valóságos tömeg; lehet összegyűjteni őket úgy, mintha „részvételnek”, de a valóságban nem vesznek részt. Ezért fogalmaz így: „a valóságos tömegek valóságos részvétele”.

Ha az egész tervet összességében nézzük, akkor kitűnik, hogy forradalmunk általános értékelésén kívül adott a nemzetközi helyzet értékelése is, hogy a nemzetközi helyzetből következik a *hatalom megerősítésének, megszilárdításának* kérdése, és hogy a legfőbb irányelv a munkásosztály számára *hatalmá-*

*nak megtartása a kis- és törpeparasztság felett.* Ebből ered az ország iparosításának takarékossgon, a munka minőségének emelésén, a parasztság szövetkezetbe való tömörítésén alapuló irányvonala, azaz a parasztságnak a szocialista építésbe való bevonásának legkönnyebb, legegyszerűbb, és legerőszakmentesebb módszere. Innen erednek a kulturális forradalom jelszavai, az államapparátus érdemi átalakítása úgy, hogy jól dolgozó, a tömegeket bevonó szervezetté váljon; innen ered a gondoskodás a helyes osztályviszonyokról, a pártvonalról, a pártunk egységéről való gondoskodás; innen a kettős szervezet terve (Munkás-Paraszt Felügyelet plusz Központi Ellenőrző Bizottság), amely egyrészt figyelemmel kíséri a munka minőségét, egyesíti az ellenőrzést, a gyakorlati tudást és a munkaszervezés terén a tudományos-elméleti ismereteket, másrészt pedig ügyel a párt egységére – s a párton keresztül – a munkás-paraszt szövetség baráti megvalósulására.

Az egész terv grandiózus, hosszú évekre szól. A nagy perspektívából indul ki. Az egész terv a lenini alaptételek szilárd alapzatán áll. És ugyanakkor az egész terv konkrét, vagyis számos, valóban gyakorlati jellegű útmutatást tartalmaz.

Eltvársak, megkíséreltem, hogy Leninnek egyetlen fontos gondolatát se felejtsem ki, s nem tettem hozzá semmit, csupán néhány megjegyzést fűztem gondolataihoz, melyek Lenin cikkeiből értelemszerűen következnek. Mint egészet, mint *Lenin politikai végrendeletét* igyekeztem bemutatni. Magától értetődik, hogy az a jelentős történelmi időszak, melyet Lenin halála óta átélünk, a fejlődés objektív körülményei között jelentős változásokat hozott: a nemzetközi osztályviszonyok, az imperialista országok és a Szovjetunió közötti viszony terén; gazdasági életünkben és az osztályok közötti viszonyokban (ide tartozik a kulákok megnövekedett aktivitása is), valamint a pártunkon belüli csoportosulások terén egyaránt stb. stb. Bizonyára nem tévedünk ha azt mondjuk, aligha várta közülünk bárki is, hogy hatalmas eredmények egész sorát érzük el mondjuk, az ipar területén. Mi valóban hatalmas eredmények egész sorát értük el, sok sikert arattunk iparunk racionalizálása, a gazdaság tudományos fejlesztése, a közvetlen technikai újjászervezés, a termelés növelése terén stb. stb. Gazdaságilag hatalmas lépést tettünk előre.

Jelentős mértékben megerősödöttünk a nemzetközi élet küzdőterén, bár a fejlődés ellentmondásai éleződnek. Fejlődésünk egyáltalán nem egyenletes, amely a nehézségek egész sorának okozója, s amelyekről gyakran szó esik. Pártunk előtt az utóbbi időben egész sor új feladat áll, melyekről Lenin politikai végrendeletében – tételesen – nem esik szó.

Felvetettük a kolhozosítás kérdését (ami a szövetkezeti mozgalommal kapcsolatos, s amelyre jelenleg a hangsúlyt helyezzük), az állami gazdaságok kérdését, a műszaki rekonstrukció kérdését – mind-mind olyan kérdés, mellyel Lenin csak általánosságban foglalkozott. Számos probléma kissé másként jelentkezett nálunk. De politikánk, stratégiánk, taktikánk alapvető körvonalát Lenin zseniálisan megsejtette és előre meghatározta.

Azok a nehézségek, melyeket most hazánk és pártunk átél, újra meg újra arra készítetnek bennünket, hogy a politikai bölcsesség kimeríthetetlen forrásainak egyikéhez, Lenin politikai végrendeletéhez forduljunk, és újra meg

újra felülvizsgáljuk – a legnagyobb figyelmességgel – a fő kérdést: a munkásosztály és a parasztság viszonyát. Hiszen az iparosítás kérdése, a gabonakérdés, az áruhiány, az ország megvédésének kérdése – mind-mind a munkások és parasztok viszonyától függ. Nem véletlenül kerül napirendre a legközelebbi pártkonferencián.

Elvtársak, öt évvel ezelőtt egy csendes téli napon távozott el közülünk a proletárforradalom géniusza. Sokunknak volt része abban a szerencsében, hogy együtt dolgozhatott az erős, kemény, határozott „Öreggel” (ahogyan mi őt neveztük), a vezérrel, forradalmárral, tanítóval.

Elhunyt után öt évvel, a kegyetlen élettapasztalat által igazolt végrendelete után, most jobban mint valaha, most nagyobb hévvel, nagyobb kitartással, a valóság jobb ismeretével emeljük magasra vörös zászlónkat, hogy előre! előre! (Hosszan tartó taps. A zenekar az „Internacionálét” játsza.)

Fordította: *Garai Aranka*